

Η κακοδαιμονία των Ελλήνων: Μια σπάνια συνέντευξη του Οδ. Ελύτη στον Ρένο Αποστολίδη, για την εφημερίδα “Ελευθερία”

THEINSIDER Το blog Insider αναδημοσίευσε, την Τετάρτη, 24 Ιουλίου 2013, μια σπάνια συνέντευξη που έδωσε ο Οδυσσέας Ελύτης στον Ρένο Αποστολίδη, η οποία είχε δημοσιευτεί στην Έφημερίδα “Ελευθερία” στις 15 Ιουνίου του 1958.

Ο μοναδικός λόγος του Ελύτη παραμένει δραματικά επίκαιρος.

Ζητείται η γνώμη σας, κύριε Έλύτη, ή έντελως ανεπιφύλακτη και άδεσμευτη, επάνω σε ό,τι θεωρείτε ως την πιο κεφαλαιώδη κακοδαιμονία του τόπου. Από τί κυρίως πάσχουμε και τί πρωτίστως μᾶς λείπει; Ποιά θά όνομάζατε «πρώτη μάστιγα» τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς;

Από τί πάσχουμε κυρίως; Θά σᾶς τό πῶ ἀμέσως: ἀπό μιά μόνιμο, πλήρη, καί κακοήθη ἀσυμφωνία μεταξύ τοῦ πνεύματος τῆς ἐκάστοτε ἡγεσίας μας καί τοῦ «ἤθους» πού χαρακτηρίζει τόν βαθύτερο ψυχικό πολιτισμό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στό σύνολο του!

Ἄ! Αρχίσαμε!... Μόνιμος, πλήρης καί κακοήθης ἀσυμφωνία!...

Βεβαίως! Ἄλλ’ ἀφήστε με νά συνεχίσω. Αὐτή ἡ ἀσυμφωνία δέν εἶναι μιά συγκεκριμένη κακοδαιμονία, εἶναι, ὅμως, μιά αἰτία πού ἐξηγεῖ ὅλες τίς κακοδαιμονίες, μικρές καί μεγάλες, τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ἀπό τήν ἡμέρα πού ἐγινε ἡ Ἑλλάδα κράτος ἕως σήμερα, οἱ πολιτικές πράξεις, θά ἔλεγε κανένας, ὅτι σχεδιάζονται καί ἐκτελοῦνται ἐρήμην τῶν ἀντιλήψεων γιά τή ζωή, καί γενικότερα τῶν ἰδανικῶν πού εἶχε διαμορφώσει ὁ Ἑλληνισμός μέσα στήν ὑγιή κοινοτική του ὀργάνωση καί στήν παράδοση τῶν μεγάλων ἀγώνων γιά τήν ἀνεξαρτησία του. Ἡ φωνή τοῦ Μακρυγιάννη δέν ἔχει χάσει, οὔτε σήμερα ἀκόμη, τήν ἐπικαιρότητά της. Σημειώστε ὅτι δέν βλέπω τό πρόβλημα ἀπό τήν ἀποκλειστική κοινωνική του πλευρά, οὔτε κάνω δημοκοπία.

Δημοκοπία ἀσφαλῶς ὄχι. Πολιτική, ὅμως, ναί. Τό ἐντοπίζετε, δηλαδή, [τό πρόβλημα] κυρίως μέσα στόν χώρο τῆς πολιτικῆς – ἢ κάνω λάθος; Στό κέντρο μάλιστα τοῦ δικοῦ της χώρου. Ἐκεῖ μᾶς πάει τό πρόβλημα πού θέσατε, τῶν σχέσεων μεταξύ λαοῦ καί ἡγεσίας.

Μά ναί. Γιατί εἶναι βασικό. Εἶναι πρῶτο... κι ἄς εἶμαι ποιητής, ἐγώ πού τό λέω, μακριά πάντα ἀπό τήν «πολιτική». Κοιτάξτε: ὁ λαός αὐτός κατά κανόνα ἐκλέγει τήν ἡγεσία του. Καί ὅμως, ὅταν αὐτή ἀναλάβει τήν εὐθύνη τῆς ἐξουσίας –εἴτε τήν ἀριστοκρατία ἐκπροσωπεῖ εἴτε τήν ἀστική τάξη εἴτε τό προλεταριάτο–, κατά ἕναν μυστηριώδη τρόπο ἀποξενώνεται ἀπό τή βάση πού τήν ἀνέδειξε, καί ἐνεργεῖ σάν νά βρισκόταν στό Τέξας ἢ στό Οὐζμπεκιστάν!

Στό Τέξας καί στό Οὐζμπεκιστάν; Ποιητικές χώρες!... Ἡ μήπως θέλετε νά πεῖτε: «Σάν νά βρισκόταν στή χώρα τοῦ ἐκάστοτε ρυθμιστικοῦ “ξένου παράγοντος”; Τοῦ ἐκάστοτε... “προστάτου” μας;» Μήπως ἐκεῖ ἀκριβῶς ἔγκειται τό κακό;

Τό εἶπα μέ τρόπο, ἀλλά βλέπω ὅτι τό θέλετε γυμνό. Καί δέν ἔχω ἀντίρρηση νά τό ξαναπῶ φανερά, καί πιό ἔντονα: ἕνας ἀπό τοὺς κυριότερους παράγοντες τῶν «παρεκκλίσεων» τῆς ἡγεσίας ἀπό τό ἦθος τοῦ λαοῦ μας, εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καί ἐκ τῶν ἔξω «προστατευτική» κατεύθυνση. Ἀποτέλεσμα καί αὐτό τῆς ἀπώλειας τοῦ ἔρματος, τῆς «παράδοσης». Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι στήν ἐποχή μας ἡ ἀλληλεξάρτηση τῶν ἐθνοτήτων εἶναι τόση, πού ἡ πολιτική δέν μπορεῖ ν’ ἀγνοήσει, ὡς ἕναν βαθμό, αὐτό πού θά λέγαμε «γενικότερη σκοπιμότητα». Ὅμως, ὑπάρχει τεράστια διαφορά ἀνάμεσα στήν «προσαρμοστική πολιτική» καί στή δουλοπρέπεια! Αὐτό εἶναι τό πιο εὐαίσθητο σημεῖο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, «τό τιμωτάτον του»! Καί αὐτό τοῦ καταπατοῦν συνεχῶς, κατά τόν ἐξοργιστικότερο τρόπο, οἱ ἐκπρόσωποι του στήν ἐπίσημη διεθνή σκηνή!

Κι ὁ «ἐπίσημος» ὄρος τῆς δουλοπρέπειας αὐτῆς, κύριε Έλύτη; Μήπως εἶναι ὑποκριτικότερος ἀπ’ τό «προσαρμοστική πολιτική»; Ἐξοργιστικότερος;

Δέν μ’ ἐνδιαφέρει ὁ ἐπίσημος ὄρος τῆς δουλοπρέπειας. Μ’ ἐνδιαφέρει ἡ οὐσία. Κι ἐκεῖνο πού ξέρω εἶναι ὅτι μ’ αὐτά καί μ’ αὐτά ἐφτάσαμε σέ κάτι πού θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ὀνομάσω «ψευδοφάνεια». Ἔχουμε, δηλα-

δή, τήν τάση νά παρουσιαζόμαστε διαρκῶς διαφορετικοί ἀπ' ὅ,τι πραγματικά εἴμαστε. Καί δέν ὑπάρχει ἀσφαλῆστερος δρόμος πρὸς τήν ἀποτυχία, εἴτε σάν ἄτομο σταδιοδρομεῖς εἴτε σάν σύνολο, ἀπό τήν ἔλλειψη τῆς γνησιότητας. Τό κακό πάει πολύ μακριά. Ὅλα τά διοικητικά μας συστήματα, οἱ κοινωνικοί μας θεσμοί, τά ἐκπαιδευτικά μας προγράμματα, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τοὺς Βαυαροὺς, πάρθηκαν μέ προχειρότατο τρόπο ἀπό ἔξω, καί κόπηκαν καί ράφτηκαν ὅπως ὅπως ἐπάνω σ' ἓνα σῶμα μέ ἄλλες διαστάσεις καί ἄλλους ὄρους ἀναπνοῆς.

«Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΕΠΕΤΥΧΕ ΩΣ ΓΕΝΟΣ ΑΛΛ' ΑΠΕΤΥΧΕ ΩΣ ΚΡΑΤΟΣ»

Ἵστε, λοιπόν, ζητᾶτε «δικούς μας ὄρους ἀναπνοῆς»!

Ναί. Καί δέν πρόκειται βέβαια γιά «προγονοπληξία». Τά λέω, ἄλλωστε, αὐτά ἐγώ πού, σ' ἓναν τομέα ὅπως ὁ δικός μου, κήρυξα μέ φανατισμό τήν ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας μας μέ τό διεθνές πνεῦμα, καί πού σήμερα μέ ἐμπιστοσύνη ἀποβλέπω στή διαμόρφωση ἑνός ἐνιαίου εὐρωπαϊκοῦ σχήματος, ὅπου νά ἔχει τή θέση της ἡ Ἑλλάδα. Μέ τή διαφορά ὅτι ὁ μηχανισμός τῆς ἀφομοίωσης τῶν στοιχείων τῆς προόδου πρέπει νά λειτουργεῖ σωστά, καί νά βασιζέται σέ μιά γερή καί φυσιολογικά ἀναπτυγμένη παιδεία. Ἐνῶ σ' ἐμᾶς, ὄχι μόνον δέν λειτουργεῖ σωστά, ἀλλά δέν ὑπάρχει κἂν ὁ μηχανισμός αὐτός γιά νά λειτουργήσῃ! Καί μέ τή διαφορά ἀκόμη ὅτι, ἐκτός ἀπό ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, ἡ ἡγετική μας τάξη, στό κεφάλαιο τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἔχει μαῦρα μεσάνυχτα! Κοιτάξετε μέ προσοχή τά ἔντυπα πού εκδίδει ἡ ἴδια, ἢ πού προτιμᾷ νά διαβάσει, τά διαμερίσματα ὅπου κατοικεῖ, τίς διασκεδάσεις πού κάνει, τή στάση της ἀπέναντι στή ζωή. Οὔτε μιά σταγόνα γνησιότητας! Πῶς θέλετε, λοιπόν, ν' ἀναθρέψῃ σωστά τή νέα γενιά; Ἀπό τά πρῶτα διαβάσματα πού θά κάνει ἓνα παιδί ὡς τά διάφορα στοιχεῖα πού θά συναντήσῃ στό καθημερινό του περιβάλλον, καί πού θά διαμορφώσουν τό γούστο του, μιά συνεχῆ καί ἀδιάκοπη πλαστογραφία καί τίποτε ἄλλο!

Θά μοῦ πείτε: εἶσαι λογοτέχνης, καλαμαράς, καί βλέπεις τά πράγματα ἀπό τή μεριά πού σέ πονᾶνε. Ὅχι, καθόλου! Καί νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἐπιμείνω. Ὅλα τά ἄλλα κακά πού θά μπορούσα νά καταγγείλω – ἡ ἔλλειψη οὐσιαστικῆς ἀποκεντρώσεως καί αὐτοδιοικήσεως, ἡ ἔλλειψη προγραμματισμοῦ γιά τήν πλουτοπαραγωγική ἀνάπτυξη τῆς χώρας, ἀκόμη καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἐξωτερική μας πολιτική – εἶναι ζητήματα βαθύτερης ἑλληνικῆς παιδείας! Ἀπό τήν ἄποψη ὅτι μόνον αὐτή μπορεῖ νά προικίσει ἓναν ἡγέτη μέ τήν ἀπαραίτητη εὐαισθησία πού χρειάζεται γιά νά ἐνστερνιστεῖ, καί ἀντιστοίχως νά ἀποδώσει, τό ἦθος τοῦ λαοῦ. Γιατί αὐτός ὁ λαός, πού τήν ἔννοιά του τήν ἔχουμε παραμορφώσει σέ σημεῖο νά μὴν τήν ἀναγνωρίζουμε, αὐτός ἔχει φτιάξει ὅ,τι καλό ὑπάρχει – ἂν ὑπάρχει κάτι καλό σ' αὐτόν τόν τόπο! Καί αὐτός, στίς ὥρες τοῦ κινδύνου, καί στό πείσμα τῆς συστηματικῆς ἡττοπαθείας τῶν ἀρχηγῶν του, αἶρεται, χάρη σ' ἓναν ἄορατο, εὐλογημένο μηχανισμό, στά ὕψη πού ἀπαιτεῖ τό θαῦμα!

Ὅσο, λοιπόν, καί ἂν εἶναι λυπηρό, πρέπει νά τό πῶ: ὁ Ἑλληνισμός, γιά τήν ὥρα τουλάχιστον, ἐπέτυχε ὡς γένος, ἀλλ' ἀπέτυχε ὡς κράτος! Καί παρακαλῶ νύχτα μέρα τόν Θεό, καί τό μέλλον, νά μέ διαψεύσουν.

Πρὶν κλείσωμε, κύριε Ἐλύτη, τῆ συνέντευξη, κάτι πού ἐθίξατε στήν ἀρχή, τό τῆς παλαιᾶς ὑγιοῦς κοινοτικῆς ὀργανώσεως τοῦ λαοῦ μας, πού ἔχει χαθεῖ πιά, πῶς νομίζετε ὅτι θά μπορούσε ν' ἀναβιώσει; «Ἀν κατεβάλλετο προσπάθεια», πρὸς ποιά κατεύθυνση;

Σέ μίαν ἀναβίωση αὐθεντική δέν εἶναι δυνατόν πιά νά ἐλπίζουμε – ἀλίμονο! Ἐκατόν τριάντα καί πλέον ἔτη ἀχρησίας εἶναι ἄρκετά γιά ν' ἀτροφίσουν ἀκόμη καί οἱ πῖο ζωντανοί θεσμοί. Ὡστόσο, ὑπάρχει τρόπος νά πλησιάσουμε, μέ σωφροσύνη καί μελέτη, στή λύση τοῦ προβλήματος, καί αὐτό σαφῶς πρὸς τήν πλευρά τῆς αὐτοδιοικήσεως, μέ τήν πῖο αὐστηρή της ἔννοια.

Δέν εἶμαι ἀρμόδιος βέβαια νά σᾶς προτείνω σχέδια. Θά ἤθελα μόνον νά κάνω δύο παρατηρήσεις: ἡ μία εἶναι ὅτι κάθε ἀπόπειρα πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή θά πρέπει νά βασιστεῖ στή φυσική καί ἱστορική διαίρεση τῆς χώρας σέ μεγάλα διαμερίσματα, πού εἶναι μιά πραγματικότητα δοσμένη, καί ὄχι στή θεωρητική τῆς γεωοικονομίας, ὅπως ἄκουσα νά ὑποστηρίζεται ἀπό πολλούς. Θά εἶναι μεγάλο σφάλμα νά παραγνωριστοῦν οἱ ψυχολογικοί παράγοντες, ἀπό τοὺς ὁποίους πολλές φορές ἐξαρτᾶται τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐπιτυχίας. Ἡ ἄλλη παρατήρηση εἶναι ὅτι τά μεγάλα αὐτά διαμερίσματα (μέσα στά ἑλληνικά μέτρα πάντοτε) θά πρέπει νά ὑποδιαιρεθοῦν σέ πολλές μικρές μονάδες, στενότερες καί ἀπό τήν ἐπαρχία, μέ ἀρχές δικές τους καί μέ τή δυνατότητα γιά κοινοπραξίες, προπάντων σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τή γεωργία. Γιατί ὁ πρῶτος ἀντικειμενικός σκοπός εἶναι νά λυτρωθεῖ ὁ πολίτης ἀπό τό «ταμπό» τῆς ἐξουσίας! Καί θά λυτρωθεῖ μόνον ἂν ἔχει τρόπο νά παρακολουθεῖ ἀπό κοντά πού καί πῶς ἀξιοποιοῦνται οἱ θυσίες του, οικονομικές καί ἄλλες, πού σήμερα καταβροχθίζονται ἀπό ἓνα μακρινό καί ἄορατο Φάντασμα.

